

N:o 147.

Af Herr **Ola Andersson** i Burlöf: *Om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående förändrade stadganden rörande utarrendering af Lunds domkyrkas hemman.*

Enligt Kongl. Maj:ts stadga angående värden och förvaltningen af Lunds domkyrkas hemman den 17 November 1859 skola dessa hemman numera utarrenderas på så lång tid, som för kronans egendomar är eller kan blifva bestämd, och skall domkyrkorådet utse 3:ne sakkunnige värderingsmän, hvilka efter undersökning på stället föreslå arrendebeloppet, hvarefter domkyrkorådet med ledning deraf och af andra arrenden i orten skall uppgöra förslag till minimi- och maximibelopp för arrendet. Sedan derefter länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott häröfver blifvit hördt, utsätta Konungens Befallningshafvande och biskopsembetet minimum och maximum, ej understigande *en tunna säd af hvarje uppskattadt tunnland*, »ogande endast domkyrkorådet att beslutet derom öfverklaga», och hvilket skall ske hos Kammarkollegium samt kan fullföljas hos Kongl. Maj:t.

Sålunda skulle det egentligen endast vara *i händelse af besvär af domkyrkorådet*, som Kammarkollegium har att med dessa ärenden taga befattning; men då det på senare tiden i flera fall inträffat, att Konungens Befallningshafvande och biskopsembetet icke kunnat enas om bestämmandet af maximi- och minimibeloppen, af skäl att biskopsembetet lemnat utan allt afseende de sakkunnige värderingsmännens och hushållnings-

sällskapet förvaltningsutskotts åtgöranden och endast fäst sig vid domkyrkorådets, förmodligen på andra grunder byggda förslag, har alltså Kammarkollegii skiljedom äfven i dylika fall måst påkallas.

Äfven för de i jordbruk mest sakkunnige skall det alltid blifva svårt att, utan att på stället taga kännedom så väl om egendomens beskaffenhet som en mängd andra på dess behållna afkastning inverkan skatte- och ortförhållanden m. m., döma mellan tvenne olika meningar i dylika fall. Huru mycket svårare skall ej detta blifva, om praktisk erfarenhet i jordbruk hos de dömande helt och hållet eller till det mesta saknas. Och säkerligen skola ej Kammarkollegii president och ledamöter anse mig i ringaste mån förnära dem, hvilket ock långt ifrån är min afsigt, om jag säger att deras embetsmannautbildning och embetsbefattning väl kan vara en borgen för utmärkt kunskap uti våra inkrånglade kamerala förhållanden men icke för förmåga att afgöra frågor af nu antydda beskaffenhet, der de äfven med de mest omsorgsfulla utredningar och samvetsgranna uträkningar — som jag vet här ega rum — likväl löpa fara att bygga sina domar på origtiga antaganden eller grunder, de der helt och hållet slå fel inför verkligheten.

Då nu äfven kollegii befattning med utarrendering af kronans egna egendomar i och med dessas betydliga förökning i antal flyttats på ett särskildt därför inrättadt embetsverk, och då Kammarkollegium följaktligen måste blifva för ärenden af denna beskaffenhet allt mera främmande, synes det mig vara i sin ordning att till Domänstyrelsen öfverflytta jemväl den befattning med dessa arrendefrågor, som Kammarkollegium på grund af ofvannämnde 1859 års stadga nu har.

Lunds domkyrkas hemman utgöra något öfver 50 mantal i omkring 150 à högst 200 brukningsdelar, och då utarrenderingen sker på 20 år, skulle, äfven om hvarje dylikt arrendemål drages under Domänstyrelsen, antalet dylika ändå ej uppgå till mer än 8 à 10 öfverhufvudtaget årligen. Här af torde framgå, att tillökningen af göromål på ena hållet och minskningen på det andra — något som för öfrigt härvidlag alltid måste vara bisak — icke kan vara af beskaffenhet att böra på frågan om förflyttningen inverka.

Utom den nu antydda förändringen, torde det kunna ifrågasättas, huruvida ej biskopsembetet lämpligast kunde och borde helt och hållet befrias från befattningen med dessa utarrenderingsfrågor, hvilka väl borde kunna, efter så omsorgsfulla och praktiska förberedelser, som här ega rum, anförtros ensamt åt Konungens Befallningshafvande.

Med mycket skäl kunde äfven ifrågasättas, huruvida ej domkyrkorådets besvärsmätt borde och kunde upphöra, hvarigenom ock Kammarkollegii eller Domänstyrelsens befattning med saken skulle komma att *antingen* inskränkas till de fall, då enighet ej uppnås mellan Konungens Befallningshafvande och biskopsembetet, derest sistnämnda myndighet nödvändigt fortfarande skall vara med om denna ekonomiska angelägenhet, *eller ock* blifva helt och hållet öfverflödig, i fall nemligen Konungens Befallningshafvande eller Landshöfdingeembetet ensam finge bestämma härutinnan; men derest ej denna besvärsmätt anses kunna borttagas, synes mig att den bör äfven åt arrendeinnehafvaren medgifvas, eftersom äfven han har en rätt härvidlag, nemligen, om han i minst tio år hemmanet innehaft och väl häfdat, att erhålla detsamma utan auktion för en lämplig maximisumma.

Domkyrkans, likasom åtskilliga andra institutioners, åtkomst till sina hemman är dels höljd i dunkel och har dels tillkommit i förening med hvarjehanda vilkor samt dels i öfrigt på mer eller mindre obestämdt sätt; förmodligen af dessa skäl hafva ock i förra tider afgifterna utaf åboarne eller arrendatorerne varit billiga; en del hemman, icke mindre än 84 ⁴⁵/₄₈ mantal, blefvo ock till skatte försålda. Uti Kongl. brefvet till Kammarkollegium den 27 Augusti 1817, tryckt i 1845 års samling af författningar hörande till kyrkolagen, förekommer, såsom exempel härpå, följande: »De oförsålde domkyrkoemmanen hafva, såsom upplyst är, tillförene blifvit upplätne till åboerne under besittning på deras lifstid emot de i jordeboken utsatte ganska obetydliga räntor och en särskild städja i penningar på en gång, ingalunda tillräcklig att ersätta kyrkans förlust genom de låga årliga räntorna.» År 1796 förordnades, att hemmanen borde på 30 års tid vid blifvande ledighet utarrenderas. År 1814 voro ännu endast 3½ mantal (af några och femtio) på detta sätt bortarrenderade.

Dessa omständigheter borde åtminstone föranleda till att arrendena icke oskäligt uppdrifvas, något som för öfrigt i längden icke ens blifver till domkyrkans egen fördel.

Det är med anledning af några under sistlidet år fastställda arrendebelopp, samt biskopsembetets fullständiga underkännande af deras omdöme, som härvid torde få anses mest sakkunnige, och slutligen Kammarkollegii fastställande af sistnämnda embetes beslut, som jag företrädesvis föranledts att väcka frågan, och skola handlingar härom blifva till vederbörligt Utskott inlemnade.

På grund häraf, och då staten genom utfärdande af stadgar för utarrenderingen af nu omförmälda hemman samt genom dess myndigheters ingripande häruti också lärer vara skyldig tillse att rätt verkligen blifver skipad, får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen må besluta hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej antingen biskopsembetets befattning med utarrendering af Lunds domkyrkas hemman må kunna helt och hållet upphöra, likasom ock domkyrkorådets besvärsrätt i dessa arrendemål, eller ock — derest detta sistnämnda ej anses böra ske — att jemväl åt arrendeinnehafvaren må medgifvas besvärsrätt; samt att, om besvärsrätt fortfarande skall finnas eller annorledes en andra instans är erforderlig, Kammarkollegii befattning med dessa arrendemål då må på Domänstyrelsen öfverflyttas; och slutligen att gällande instruktion för domkyrkokamreraren eller inspektorn må underkastas den revision, hvartill omständigheterna kunna föranleda, allt på det att arrendeafgifterna och öfriga vilkor må blifva billigt och rättvist bestämda, utan onödiga omgångar och kostnader.

Stockholm den 7 Mars 1884.

Ola Andersson.